

ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 85 0 П 002160 15 Рев 2
Бања Лука, 17.11.2015. године

Врховни суд Републике Српске, у вијећу састављеном од судија Дарка Осмића, као предсједника вијећа, Горјане Попадић и Јадранке Станишић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља - противтужених Р.Д. из Б.Л., Н.С. из Д. и С.Ћ. из Н.Г., те тужитељице Д.Ћ. из Н.Г., сви заступани по Б.Р., адвокату из Б.Л., против тужене - противтужитељице ЖРС АД Д., ради заштите права из радног односа, одлучујући о ревизији тужене -противтужитељице против пресуде Округног суда у Добоју број 85 0 Рс 002160 15 Рсж 3 од 03.6.2015. године, на сједници одржаној 17.11.2015. године донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се дјелимично усваја, укида се пресуда Округног суда у Добоју број 85 0 Рс 002160 15 Рсж 3 од 03.6.2015. године у дијелу којим је одлучено о захтјеву тужитеља - противтужених Р.Д., Н.С. и С.Ћ. за исплату разлике плате и уплату разлике пореза на плату и разлике законских доприноса, као и у погледу одлуке о трошковима спора, те се у том дијелу предмет враћа истом суду на поновно суђење, док се обје нижестепене пресуде преиначавају у дијелу којим је усвојен тужбени захтјев тужитељице Д.Ћ. тако што се њен тужбени захтјев у цјелости одбија.

У преосталом дијелу ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Добоју број 85 0 П 002160 14 П 3 од 02.3.2015. године у цјелости су усвојени тужбени захтјеви тужитеља - противтужених Р.Д., Н.С. и С.Ћ. (даље: првотужитељ, друготужитељ и трећетужитељ) те тужитељице Д.Ћ. (даље: тужитељица), па су поништене одлуке тужене којим је првотужитељу отказан уговор о раду са понудом закључења измијењеног уговора, уговор о раду закључен између првотужитеља и тужене 15.8.2007. године, рјешење о плати првотужитеља од 15.8.2007. године, рјешење о плати друготужитеља од 10.7.2006. године, рјешење о плати трећетужитеља од 08.8.2006. године и одлуке о отказу уговора о раду тужитељице, слиједом чега је тужена обавезана да првотужитељу, друготужитељу и трећетужитељу исплати разлику плате у таксативно наведеним износима, све са законском затезном каматом и уз уплату разлике пореза на плату и законских доприноса, те да тужитељицу врати на посао и исплати јој накнаде плата од престанка радног односа до 2015. године, у таксативно наведеним износима, све са законском затезном каматом и уз уплату пореза на плату и законских доприноса. Истовремено је у цјелости одбијен противтужбени захтјев за утврђење ништавости уговора о раду и уговора о плати закључених 21.10. и 26.12.2005. године те 25.01.2006. године између тужене с једне стране и првотужитеља, друготужитеља и трећетужитеља с друге стране, слиједом чега је одбијен и захтјев тужене да се првотужитељ, друготужитељ и трећетужитељ обавезу на

враћање неосновано примљених износа на име уговорене плате. Тужена је обавезана да тужитељима накнади парничне трошкове у износу од 33.260,86 КМ.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Добоју број 85 0 Рс 002160 15 Рсж 3 од 03.6.2015. године жалба тужене је дјелимично уважена и првостепена пресуда преиначена у дијелу одлуке о парничним трошковима тако што су досуђени трошкови снижени на износ од 32.246,50 КМ, док је у преосталом дијелу жалба одбијена и првостепена пресуда у том дијелу потврђена.

Благовремено изјављеном ревизијом тужена побија другостепену одлуку због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права те предлаже да се првостепена пресуда укине и тужба одбаци.

У одговору на ревизију тужитељи предлажу да се ревизија одбије као неоснована.

Ревизија је дјелимично основана.

Предмет спора је захтјев тужитеља за поништење одлука тужене којима је одлучивано о њиховом радно – правном статусу, за утврђење ништавости уговора о раду закључених између њих и тужене, за враћање на раније радно мјесто те за исплату разлике плате и уплату разлике пореза на плату и разлике законских доприноса, као и захтјев тужене за утврђење ништавости уговора о раду и уговора о плати које је закључила са првотужитељем, друготужитељем и трећетужитељем крајем 2005. одн. почетком 2006. године, те за обавезивање истих да јој врате неосновано примљене износе уговорених плата.

У битном се чињенично утврђење нижестепених судова састоји у слиједућем: да је првотужитељ са туженом 26.12.2005. године закључио уговор о раду на неодређено вријеме, који је протоколисан под бројем 21561-2/05; да је тим уговором првотужитељ распоређен на радно мјесто директора Секције за СТД Б.Л.; да је чланом 7. наведеног уговора о раду плата првотужитеља утврђена у складу са чланом 6. истог уговора, с тим да ће се исплаћивати за вријеме обављања послова директора секције, али не краће од четири године, осим у случају да уговор буде раскинут – отказан из разлога утврђених за престанак радног односа по основу одговорности из члана 112. ст. 1. тачке 7. и 8. Закона о раду ("Службени гласник Републике Српске" бр. 38/00, 40/00, 47/02, 38/03, 66/03 и 20/07, даље: ЗР), а уколико уговор буде раскинут из било којих других разлога, осим напријед наведених, првотужитељ остварује плату и друга права у складу са одредбама уговора о плати број 21561-2/05 од 26.12.2005. године; да је чланом 1. уговора о плати број 21561-2/05 од 26.12.2005. године утврђен начин обрачуна плате првотужитеља, да је чланом 2. ст. 1. тог уговора утврђено да се права из уговора остварују за вријеме рада, али не краће од четири године, а да је ставом 2. истог члана утврђено да у случају раскида или измјене уговора о раду од стране послодавца прије истека рока од четири године, осим у случају када је до раскида или измјене дошло услјед учињене повреде радне обавезе (дисциплинска одговорност), првотужитељ задржава плату утврђену овим уговором до истека рока из претходног става; да је тужена 11.7.2006. године под бројем 941/06 донијела одлуку о отказу уговора о раду са понудом измијењеног уговора о раду, коју је првотужитељ прихватио и закључио уговор о раду на неодређено вријеме

број 941/06 од 11.7.2006. године, по којем је од 07.6.2006. године распоређен на послове технолога, за које је примао нижу плату од оне коју је примао као директор Секције за СТД Б.Л.; да је као разлог за отказ уговора о раду са понудом измијењеног уговора о раду наведена потреба за распоређивањем на друго радно мјесто; да је тужена 15.8.2007. године под бројем 22296/07 донијела одлуку о отказу уговора о раду са понудом измијењеног уговора о раду, коју је првотужитељ прихватио и закључио уговор о раду на неодређено вријеме број 22296-1/07 од 15.8.2007. године, по ком је од 01.8.2007. године распоређен на послове возног диспечера; да је рјешењем тужене број 22296-2/07 од 15.8.2007. године првотужитељу одређена плата на новом радном мјесту (возни диспечер); да је првотужитељ 10.9.2007. године изјавио приговор против уговора о раду од 15.8.2007. године и да је тужена тај приговор одбила дана 29.11.2007. године; да је као разлог распоређивања првотужитеља на послове возног диспечера наведено да исти не располаже стручном спремом потребном за обављање послова технолога; да је првотужитељ 06.8.2008. године са туженом закључио нови уговор о раду којим је од 15.8.2008. године поново распоређен на послове технолога; да је друготужитељ 25.01.2006. године под бројем 1445-1/06 са туженом закључио уговор о раду на неодређено вријеме; да је тим уговором друготужитељ распоређен на радно мјесто директора Секције за СТД Д.; да је чланом 7. наведеног уговора о раду плата друготужитеља утврђена у складу са чланом 6. истог уговора, с тим да ће се исплаћивати за вријеме обављања послова директора секције, али не краће од четири године, осим у случају да уговор буде раскинут – отказан из разлога утврђених за престанак радног односа по основу одговорности из члана 112. ст. 1. тачке 7. и 8. ЗР, а уколико уговор буде раскинут из било којих других разлога, осим напријед наведених, друготужитељ остварује плату и друга права у складу са одредбама уговора о плати број 1445/06 од 25.01.2006. године; да је чланом 1. уговора о плати број 1445/06 од 25.01.2006. године утврђен начин обрачуна плате друготужитеља, да је чланом 2. ст. 1. тог уговора утврђено да се права из уговора остварују за вријеме рада, али не краће од четири године, а да је ставом 2. истог члана утврђено да у случају раскида или измјене уговора о раду од стране послодавца прије истека рока од четири године, осим у случају када је до раскида или измјене дошло услед учињене повреде радне обавезе (дисциплинска одговорност), друготужитељ задржава плату утврђену овим уговором до истека рока из претходног става; да је тужена 10.7.2006. године под бројем 1025-1/06 донијела одлуку о отказу уговора о раду са понудом измијењеног уговора о раду, коју је друготужитељ прихватио и закључио уговор о раду на неодређено вријеме број 1025/06 од 10.7.2006. године, по коме је од 01.7.2006. године распоређен на послове контролора за безбједност жељезничког саобраћаја; да је рјешењем о плати број 1025-2/06 од 10.7.2006. године друготужитељу одређена плата на новом радном мјесту (контролор за безбједност жељезничког саобраћаја), која је нижа од плате директора секције; да је као разлог за распоред друготужитеља на наведено радно мјесто наведено да је то радно мјесто упражњено и да друготужитељ испуњава стручне услове за обављање послова на том радном мјесту; да је тужена 04.01.2007. године под бројем 2344-18/06 донијела одлуку о отказу уговора о раду са понудом измијењеног уговора о раду, коју је друготужитељ прихватио, па је након тога распоређен на послове транспортног контролора; да је тужена 14.7.2007. године под бројем 18497/07 донијела одлуку о отказу уговора о раду са понудом измијењеног уговора о раду, коју је друготужитељ прихватио, па је након тога распоређен на радно мјесто инжињера за саобраћајне послове, организацију рада

станице и возопратњу; да је друготужитељ ове послове обављао до 30.6.2008. године, када је остварио право на старосну пензију; да је трећетужитељ 21.10.2005. године под бројем 2513-1/05-234 са туженом закључио уговор о раду на неодређено вријеме; да је тим уговором трећетужитељ од 01.8.2005. године распоређен на радно мјесто директора Секције за СТД Н.Г.; да је чланом 7. наведеног уговора о раду плата трећетужитеља утврђена у складу са чланом 6. истог уговора, с тим да ће се исплаћивати за вријеме обављања послова директора секције, али не краће од четири године, осим у случају да уговор буде раскинут – отказан из разлога утврђених за престанак радног односа по основу одговорности из члана 112. ст. 1. тачке 7. и 8. ЗР, а уколико уговор буде раскинут из било којих других разлога, осим напријед наведених, трећетужитељ остварује плату и друга права у складу са одредбама уговора о плати број 17102-7/05 од 21.10.2005. године; да је чланом 1. уговора о плати број 17102-7/05 од 21.10.2005. године утврђен начин обрачуна плате трећетужитеља, да је чланом 2. ст. 1. тог уговора утврђено да се права из уговора остварују за вријеме рада, али не краће од четири године, а да је ставом 2. истог члана утврђено да у случају раскида или измјене уговора о раду од стране послодавца прије истека рока од четири године, осим у случају када је до раскида или измјене дошло услјед учињене повреде радне обавезе (дисциплинска одговорност), трећетужитељ задржава плату утврђену овим уговором до истека рока из претходног става; да је тужена 08.8.2006. године под бројем 18203/06 донијела одлуку о отказу уговора о раду са понудом измијењеног уговора о раду, коју је трећетужитељ прихватио, након чега је распоређен на послове стручног сарадника; да је као разлог распоређивања трећетужитеља на радно мјесто стручног сарадника наведено да је то радно мјесто упражњено; да је рјешењем о плати број 18203-2/06 од 08.8.2006. године одређена плата трећетужитеља на новом радном мјесту (стручни сарадник) и да је трећетужитељ против тог рјешења 08.9.2006. године изјавио приговор, тражећи да се одржи на снази ранији уговор о плати од 21.10.2005. године; да је трећетужитељ пензионисан дана 31.3.2009. године; да је тужитељица 19.4.2006. године засновала код тужене радни однос и да је распоређена на радно мјесто електротехничара; да је одлуком тужене број 14399/06 од 06.7.2006. године тужитељици отказан уговор о раду са образложењем да је радно мјесто електротехничара укинута и да нема могућности да се тужитељица распореди на друго одговарајуће радно мјесто; да је тужитељица 17.7.2006. године изјавила приговор против ове одлуке и да је тужена 14.8.2006. године тај приговор одбила; да је тужитељица дана 01.7.2008. године поново засновала радни однос код тужене на одређено вријеме и да је распоређена на радно мјесто електротехничара – приправника; да су тужитељи покренули овај спор тужбом од 20.3.2007. године.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, које не може бити предмет побијања и оцјењивања у овом ревизијском поступку, с обзиром на изричиту забрану садржану у одредби члана 240. ст. 2. Закона о парничном поступку („Сл. гласник РС“ број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 и 61/13, даље: ЗПП), а примјеном одредби чланова 83., 113. тачка 2. и 123. ЗР те чланова 12. и 55. Колективног уговора за ЖРС из марта 1998. године (даље: Колективни уговор), нижестепени судови усвајају у цјелости тужбене захтјеве, а противтужбени захтјев у цјелости одбијају.

По схватању тих судова, побијане одлуке тужене су незаконите јер директор не може запосленог распоредити на радно мјесто које не одговара његовој стручној спреми, а првотужитељ, друготужитељ и трећетужитељ су имали право на уговорену плату и након што су престали обављати послове директора секције, јер је то предвиђено уговорима које су закључили са туженом. Такође, ови судови закључују да је тужитељици незаконито отказан уговор о раду јер тужена није доказала да је њено радно мјесто укинато.

Одредбом члана 12. ст. 1. Колективног уговора је прописано да радник може у току рада да буде распоређен на свако радно мјесто које одговара његовој стручној спреми одређене врсте занимања, знању и способностима стеченим радом, под одређеним условима и у случајевима: да престане потреба за радом радника на одређеном радном мјесту; да дође до промјене у организацији и технологији рада; да се трајно смањи обим рада у предузећу; да се отворе нова радна мјеста; да радник то захтијева; да се отклоне поремећаји у процесу рада; код замјене одсутног радника.

Одредбом члана 103. ЗР је прописано да о правима и обавезама радника из радног односа, у складу са законом, колективним уговором, правилником о раду и уговором о раду, одлучује директор или друго лице одређено статутом или актом о оснивању.

Директор предузећа има законом успостављену обавезу да предузима потребне мјере и радње којима се отклањају недостаци уочени у раду предузећа, а у циљу побољшања пословања предузећа. Ово значи да директор предузећа у вршењу својих овлашћења може вршити и промјене у постојећој кадровској организацији, ако оцијени да је то у интересу пословања.

Из овог разлога тужена није повриједила одредбу из члана 12. ст. 1. Колективног уговора у вези са чланом 123. ЗР када је првотужитеља распоредила на радно мјесто технолога, друготужитеља на радно мјесто контролора за безбједност железничког саобраћаја, потом транспортног контролора и на крају инжињера за саобраћајне послове, организацију рада станице и возопратњу, а трећетужитеља на радно мјесто стручног сарадника, јер су ови тужитељи распоређени на радна мјеста која одговарају њиховим стручним и радним способностима, а директор тужене је могао извршити ове промјене у организацији рада у циљу постизања позитивних резултата.

Међутим, тужена није могла првотужитеља распоредити на радно мјесто возног диспечера јер то радно мјесто не одговара његовој стручној спреми (исти посједује високу стручну спрему, а за радно мјесто возног диспечера је предвиђена виша стручна спрема). Стога је правилан закључак нижестепених судова о незаконитости одлука тужене од 15.8.2007. године и уговора о раду којег је тог дана првотужитељ закључио са туженом.

Правилно је и схватање нижестепених судова да првотужитељу, друготужитељу и трећетужитељу припада право на исплату разлике плате, разлике пореза на плату и разлике законских доприноса, у складу са уговорима о раду и уговорима о плати од 21.10. и 26.12.2005. године те 25.01.2006. године.

Према одредби члана 7. горе наведених уговора о раду, уговорена плата директора секције ће се исплаћивати овим тужитељима за временски период не краћи од четири године, осим ако би уговор био раскинут—отказан из основа који предвиђају одредбе члана 112. тачке 7. и 8. ЗР, а у свим осталим случајевима ти тужитељи остварују плату према одредбама цитираних уговора о плати.

Одредбом члана 2. ст. 2. наведених уговора о плати је уговорено да у случају раскида или измјене уговора о раду од стране послодавца тј. тужене прије њиховог истека (како се десило у конкретном случају), првотужитељ, друготужитељ и трећетужитељ задржавају плату до истека рока од четири године, осим ако је до раскида дошло због учињене повреде радне обавезе (што овдје није случај).

Дакле, када се имају у виду утврђене чињенице у току поступка и кад се правилно протумаче одредбе наведених уговора, слиједи да првотужитељу, друготужитељу и трећетужитељу припада плата директора секције према цитираним уговорима о плати, без обзира што су касније закључили нови уговор о раду, и то све док им не истекну четири године од дана кад су закључили уговоре о раду којима су распоређени на послове директора секције, с тим да друготужитељу и трећетужитељу та плата припада до пензионисања, обзиром да су они остварили услове за пензију прије истека наведене четири године, што су правилно констатовали и нижестепени судови.

Не стоји навод ревиденткиње да су ништаве одредбе уговора о раду и уговора о плати по којима првотужитељу, друготужитељу и трећетужитељу припада право на уговорену директорску плату и након што престану обављати послове директора секције, јер ЗР не прописује такву могућност. Наиме, Колективним уговором је одређеним категоријама запослених код тужене то право признато, а према одредби члана 13. ст. 2. ЗР, колективним уговором и уговором о раду се радницима могу одредити повољнија права од оних утврђених тим законом.

Супротно наводима ревизије, чињеница што су првотужитељ, друготужитељ и трећетужитељ пристали на закључење нових уговора о раду под измијењеним условима, није сметња да исти у судском поступку оспоравају законитост одн. допуштеност таквих измјена уговора (чл. 123. ст. 3. ЗР).

Одлуку о висини потраживања наведених тужитеља по основу разлике плате, пореза на плату и законских доприноса нижестепени судови су донијели на основу налаза и мишљења финансијског вјештака М.Б., која је након основног налаза и мишљења сачинила и два допунска налаза и мишљења, којима је у одређеним сегментима кориговала свој првобитни налаз и мишљење. У образложењу својих одлука ти судови само упућују на садржину основног налаза и мишљења наведеног вјештака, констатујући да је исти урађен квалитетно и у складу са правилима струке, не дајући разлоге због чега се не прихватају допунски налази и мишљења тог вјештака, којима је дјелимично измијењен првобитни налаз и мишљење.

Према одредби члана 8. ЗПП, које ће чињенице узети као доказане одлучује суд по свом увјерењу, на основу савјесне и брижљиве оцјене сваког доказа засебно и свих доказа заједно, као и на основу резултата цјелокупног поступка.

У конкретном случају нижестепени судови су образложење својих пресуда у погледу висине тражених новчаних потраживања свели на уопштено указивање да је ангажовани вјештак стручно и компетентно обавио повјерени задатак, занемарујући при томе да је тај вјештак извршио корекције претходно датог налаза и мишљења, које ови судови нису узели у обзир, па се основаним указују ревизиони наводи да није јасно на којем налазу и мишљењу се темеље нижестепене пресуде, обзиром да постоји више различитих налаза и мишљења истог вјештака.

Поступајући на изложени начин нижестепени судови су повриједили цитирану законску одредбу која их је обавезивала на самостално утврђивање одлучних чињеница те савјесну и брижљиву оцјену свих доказа који се односе на спорне чињенице. Због наведених недостатака и чињенично стање је остало непотпуно утврђено у дијелу који се односи на захтјев првотужитеља, друготужитеља и трећетужитеља за исплату разлике плате, пореза и доприноса. Овдје треба указати на чињеницу да је у овој парници извршено и вјештачење по вјештаку финансијске струке В.Т., чији налаз и мишљење у знатном дијелу (осим у погледу обрачуна разлике плате првотужитеља) одступа од налаза и мишљења вјештака М.Б., што нижестепени судови приликом оцјене проведених доказа и утврђивања одлучних чињеница нису могли занемарити.

Надаље, становиште нижестепених судова о незаконитости одлуке тужене којом је тужитељици отказан уговор о раду, се не може прихватити као правилно.

Нижестепени судови сматрају да је на туженој био терет доказивања да радно мјесто тужитељице није укинута и да је, након што је тужитељици отказан уговор о раду, на то радно мјесто примљено друго лице. Међутим, према схватању овог суда, а сходно правилима прописаним у одредбама чланова 7. ст. 1. и 123. ст. 1 у вези са чланом 126. ЗПП, тужитељица је морала доказати да за њеним радом није престала потреба. Она је само уопштено тврдила да је на њено радно мјесто електротехничара примљен други радник, али није навела његово име нити је на ту околност извела одговарајуће доказе. Поред тога, она није доказала ни да је код тужене постојало упражњено друго радно мјесто које одговара њеној стручној спреми и радним способностима, па се не би могло говорити о незаконитости одлуке тужене о отказу њеног уговора о раду из разлога прописаних одредбом члана 113. ст. 1. тачка 2. ЗР. Околност што је тужитељица поново 01.7.2008. године примљена у радни однос код тужене и распоређена као приправник на послове електротехничара, не значи аутоматски да њено радно мјесто није укинута односно да је код тужене постојало слободно одговарајуће радно мјесто на које је она могла бити распоређена, обзиром да је од отказа до поновног пријема у радни однос протекло двије године.

С друге стране, нижестепене одлуке о одбијању противтужбеног захтјева се темеље на правилној примјени права.

У овој парници је пресудом првостепеног суда број 85 0 П 002160 07 П од 02.4.2009. године, која је потврђена пресудом другостепеног суда број 85 0 П 002160 09 Гж од 02.12.2009. године, у цјелости одбијен противтужбени захтјев тужене којим је тражено утврђење ништавости уговора о раду и уговора о плати закључених 21.10. и 26.12.2005. године те 25.01.2006. године између ње с једне стране те првотужитеља, друготужитеља и трећетужитеља с друге стране. Тужена ову одлуку није побијала ревизијом, али је, након што је ревизија тужитеља дјелимично уважена и предмет враћен на поновно суђење, поново поставила исти захтјев.

За постојање пресуђене ствари потребно је да се испуне три услова: да постоји идентитет странака у истој или обрнутој улози, идентитет захтјева и идентитет чињеничног основа.

Како је напријед наведеном правоснажном пресудом одбијен захтјев тужене за утврђење ништавости уговора о раду и уговора о плати које је она закључила са првотужитељем, друготужитељем и трећетужитељем 21.10. и 26.12.2005. године те 25.01.2006. године, а у наставку поступка је тужена поново поставила такав захтјев, у питању је пресуђена ствар, па је противтужба у том дијелу требала бити одбачена позивом на одредбу чл. 196. ст. 2. ЗПП. Нижестепени судови су, умјесто тога, одбили противтужбени захтјев, али та околност нема утицаја на законитост и правилност одлуке о том захтјеву.

Преосталим дијелом противтужбеног захтјева се тражи обавезивање првотужитеља, друготужитеља и трећетужитеља да туженој исплате новчане износе за које су се неосновано обогатили будући да им је плата обрачуната по незаконитим уговорима. Овај захтјев је акцесорне природе и његова основаност зависи од основаности захтјева за утврђење ништавости уговора о раду и уговора о плати на темељу којих је првотужитељу, друготужитељу и трећетужитељу исплаћивана плата у увећаном износу. Будући да је захтјев за утврђење ништавости тих уговора правоснажно одбијен, то је правилна и одлука о одбијању захтјева тужене за поврат дијела уговорене плате.

Из наведених разлога ваљало је одлучити као у изреци (чланови 248. и 250. ст. 1. и 2. ЗПП).

Предсједник вијећа
Дарко Осмић

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Амила Подрашчић